

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

Stratejik Araştırma Merkezlerinin Bilgi-İktidar İlişkileri Çerçevesinde Tarafsızlık Sorunsalı

The Problem of Impartiality in the Framework of Knowledge-Power Relationships of Strategic Research Centers

Saadet ÇELİK¹

¹Dr. Uluslararası ilişkiler Bölümü, saadetclk0285@gmail.com, orcid.org/0000 0002 8088 5069

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 18.10.2024
Kabul/Accepted:
30.12.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1569881

Anahtar Kelimeler

Stratejik Araştırma
Merkezleri, Bilgi-İktidar
İlişkisi, Tarafsızlık,
Türkiye.

Keywords

Strategic Research Centers,
Knowledge-Power
Relationship, Impartiality,
Turkey.

ÖZ

Bu çalışmada stratejik araştırma merkezlerinin iktidar ilişkileri bağlamındaki işlevlerini inceleyerek bilgi ve iktidar arasındaki etkileşimleri vurgular. Çalışma, stratejik araştırma merkezlerinin uzmanlıkları sayesinde kamu politikalarının belirlenmesinde etkili bir aktör haline gelirken aynı zamanda iktidar yapılarına hizmet eden bir bilgi kaynağı olarak da işlev gördüğüne dikkat çeker. Bu süreçte, bilgi sahibi olanların karar alma süreçlerinde daha etkili oldukları ve politikaların şekillenmesinde belirleyici oldukları ortaya konur. Stratejik araştırma merkezleri, bilgi ve iktidar dinamiklerini bir araya getirerek politika yapım süreçlerine ve iktidarın üretimine önemli katkılarda bulunmaktadır. Stratejik araştırma merkezleri faaliyetlerini sürdürürken siyasi, ekonomik ve toplumsal iktidar ve güç odaklarıyla olan ilişkileri, ürettikleri bilginin nesnelliği üzerine bazı soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Bu durum, bilginin nasıl üretildiği ve kullanıldığı konusundaki sorgulamaları ve tarafsızlık anlayışını tartışmaya açmaktadır. Nitekim bu merkezler, iktidarın üretiminde ve politikaların yönlendirilmesinde vazgeçilmez bir işlevi üstlenmiş olduğu gibi taraflı olma riskini de taşıyabilmektedir. Bu çalışma, stratejik araştırma merkezlerinin özellikle Türkiye merceğinden politika yapım süreçlerindeki ve iktidar üretimindeki etkilerini, bu etkilerin bilgi ve iktidar dinamikleri bağlamında nasıl şekillendiği, taraflı olma hali üzerinde durmaktadır.

ABSTRACT

This study examines the functions of strategic research centers within the context of power relations, highlighting the interactions between knowledge and power. It emphasizes how, through their expertise, strategic research centers become influential actors in the formulation of public policies while simultaneously serving as sources of knowledge that support power structures. In this process, it is revealed that those who possess knowledge are more effective in decision-making processes and play a decisive role in shaping policies. By combining knowledge and power dynamics, strategic research centers make significant contributions to the policy-making process and the production of power. As these centers continue their activities, their relationships with political, economic, and societal centers of power raise certain questions about the objectivity of the knowledge they produce. This situation sparks discussions on how knowledge is produced and utilized, as well as on the concept of impartiality. Indeed, while these centers play an indispensable role in the production of power and the guidance of policies, they can also carry the risk of bias. This study focuses on the effects of strategic research centers, particularly from the perspective of Turkey, on the policy-making process and the production of power, examining how these effects are shaped within the context of knowledge and power dynamics and the issue of potential bias.

Atıf/Citation: Çelik, S. (2025). Stratejik Araştırma Merkezlerinin Bilgi-İktidar İlişkileri Çerçevesinde Tarafsızlık Sorunsalı. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 1, 1-13

Sorumlu yazar/Corresponding author: Saadet ÇELİK, saadetclk0285@gmail.com

1. Giriş

Küresel ve yerel düzeydeki siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerin hızla değiştiği bir dönemde, stratejik araştırma merkezleri (SAM) politika yapım süreçlerinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu merkezler, uzmanlaşmış bilgi üretimi ve analizi aracılığıyla, kamu politikalarının şekillenmesine katkıda bulunarak iktidarın meşruiyet kazanmasında kritik bir rol üstlenir. Bilgi, modern toplumlarda güç dinamiklerinin belirleyici unsuru haline gelirken stratejik araştırma merkezleri, iktidar ilişkilerini yeniden biçimlendiren önemli aktörler olarak öne çıkmaktadır.

Ülkemizde AKP iktidarın süresince etkili olan SETA örneğinde olduğu gibi stratejik araştırma merkezleri, devletin karar alma mekanizmalarında, çeşitli toplumsal grupların çıkarlarını yansıtan analizler sunarak, politika yapım süreçlerinde etkili olur. Uzmanlık alanları doğrultusunda ürettikleri raporlar, politika önerileri ve kamuoyu yoklamaları, siyasi otoritelerin kararlarını şekillendirmekte ve toplumun farklı kesimleri arasında bilgi akışını sağlamaktadır. Bu bağlamda, araştırma merkezleri yalnızca bilgi üreten kuruluşlar değil aynı zamanda bilgi aracılığıyla iktidar ilişkilerini yeniden şekillendiren yapılar olarak da işlev görmektedir. Bu nokta da stratejik araştırma merkezleri, bazı iktidar ve iktidar ağlarının çıkarlarına hizmet ettiğinden bilginin üretiminde, dağıtımında ve kullanımında taraflı ve manipülatif olma riskini de taşımaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin bilgi ve iktidar ilişkileri çerçevesindeki etkileri incelenmekte ve bu merkezlerin politika yapım süreçlerine katkıları ele alınmaktadır. Bilgi ve iktidar arasındaki etkileşimin dinamikleri, bu merkezlerin iktidarın meşruiyetini nasıl sağladığı, politika süreçlerine olan etkileri, bilginin nesnel olma hali üzerinde durulmaktadır.

Sonuç olarak, stratejik araştırma merkezleri, Türkiye'de politika yapım süreçlerinde sadece birer bilgi kaynağı değil aynı zamanda iktidarın üretiminde ve yönlendirilmesinde vazgeçilmez aktörlerdir. Stratejik araştırma merkezlerinin rolü, sadece akademik bir tartışma alanı yaratmakla sınırlanamaz. Pratik politikaların ve toplumsal dönüşümlerin şekillendirilmesinde kritik bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Stratejik Araştırma Merkezleri

Stratejik araştırma merkezi, belirli bir alanda stratejik analizler ve araştırmalar yapan, politika önerileri geliştiren ve karar vericilere rehberlik eden bir kuruluştur. Bu merkezler, genellikle ulusal güvenlik, ekonomi, dış politika ve teknoloji gibi kritik konularda çalışmalar yürütür. Bu tür merkezlerin çalışmaları; akademik ve politika yapıcı çevreler için önemli bir bilgi kaynağı olmaktadır (Denham& Garnett, 1998: 8). Alanında uzmanların bünyesinde yer aldığı bu merkezlerde, bilgi üretilmekte, biçimlendirilmekte ve odaya alınan konu veya meseleye dair farklı bakış açıları sunulmaktadır. Araştırma sonuçlarını genellikle raporlar, çalışmalar, makaleler, politika önerileri ve hatta yasa tasarıları şeklindeki çeşitli formatlarda yayınlamaktadır. Böylece belli politika önerilerini savunmak veya toplumsal sorunlar hakkında farkındalık oluşturmak amaçlanır. Bu merkezlerin çalışmaları; mevcut durumu, olası riskleri, fırsatları ve stratejik seçenekleri için kapsamlı bir değerlendirme yapar. Bu merkezler; bilgi, veri ve analizleriyle karar alıcıları etkiledikleri gibi kamuoyunu da yönlendirme potansiyeli vardır. Bu haliyle iç politikada etkili olmanın haricinde dış politikanın seyri üzerinde de bir etki gücüne sahiptir (Eyigün, 2017: 11).

Stratejik araştırma merkezleri, mevcut süreçlerle ilgili olabileceği gibi olası geleceği de kapsayan birtakım çalışmalar yürütebilmektedir. Gelecekteki trendleri ve değişimleri öngörmek için de çeşitli analizler yapabilirler. Elde edilen verilerle karar alıcıların potansiyel krizlere veya fırsatlara nasıl tepki verebileceği konusunda fikir sahibi olmalarına yardımcı olabilmektedirler. Özellikle kendi inisiyatifleriyle belirledikleri konularda yapacakları özgün araştırmalar, gelecekteki politika kararlarının temelini atabilir. Politika yapma sürecinde etkin ve öngörülü bir biçimde rol almalarını sağlar. Böylece stratejik araştırma merkezleri, politika oluşturma sürecinde merkezi ve etkili bir konumda bulunarak gelecekteki gelişmeleri şekillendirme yetkisine sahip birer stratejik ortak olarak kabul edilir (Nurhan, 2024). Bütün bunlarla birlikte stratejik araştırma merkezleri politika yapıcıların yanı sıra işletmelere ve sivil toplum kuruluşlarına danışmanlık hizmetleri sunmaktadır. Bu hizmetler, karar alıcıların bilinçli kararlar alabilmeleri için gerekli bilgi ve analizi sağlar. Toparlayıcı bir ifade ile belirtmek gerekirse; stratejik araştırma merkezleri, karmaşık sorunları anlamak ve çözümlmek için kritik roller oynamakta ve etkili politika oluşturmanın temel taşlarından birini oluşturmaktadır (Rich, 2004): 108-109).

Stratejik araştırma merkezleri, faaliyetleri ve çalışmaları itibarıyla bağımsız hareket eden ve çoğunlukla sivil toplum kuruluşları olarak kabul edilirler. Ancak bazıları; iktidar ve bloklarına, hükümete, belirli siyasi partilere, işletmelere veya askeri yapılanmalara bağlı olarak çalışabilir. Organik bir bağ içinde buldukları yapıların çeşitliliği finansal anlamda da çeşitlilik ve farklılık göstermelerine yol açmaktadır. Bunlar, bireylerden gelen bağışlar, vakıf veya dernek üyelikleri, hükümet hibeleri, özel sektör sponsorlukları ve diğer kaynaklar şeklinde sıranabilir. Fakat burada üzerine eğilmesi gereken husus finansman kaynakları

ile aralarında kurulan dengenin nasıl olduğu ve yürüttükleri çalışmalarda bağımsız olup olmadıklarıdır. Bu merkezlerin finansman kaynakları açısından bağımsız ve tarafsız faaliyet yürüttükleri ile ilgili bir şüpheye mahal verdiği gibi politik ve ideolojik eğilimleri de aynı kaygıyı doğurmaktadır. Bazı merkezler açıkça belirli bir siyasi veya ideolojik görüşü savunurken diğerleri daha tarafsız veya çeşitli bakış açılarını temsil etmeyi tercih edebilmektedir. Bu sebeple bu merkezlerin yayınlarının objektifliği ve güvenilirliği konusunda bazı eleştiriler ve değerlendirmeler mevcuttur (Fazla, 2022).

Stratejik araştırma merkezlerinin nesnel ve objektif olamama konusunda sıkça gündeme gelen eleştirilere maruz kalsa da genel itibarıyla kamuoyunu bilgilendirme, politika yapıcılarına danışmanlık yapma, politika önerileri geliştirme; seminerler, konferanslar ve diğer etkinlikler düzenleyerek konuyla ilgili paydaşları bir araya getirip fikir alışverişi yapma, tartışma ortamları oluşturma, belirli toplumsal sorunlar hakkında farkındalık oluşturmak gibi konularda benzer reflekslere sahiptirler. Ancak bu ortaklıklara karşın işlevleri, amaçları, finansal kaynakları, faaliyetlerinin ulusal ya da uluslararası düzeyde olması, hedef ve hizmet ettikleri kitle gibi birçok hususta da farklılıkları olduğu gözetilmektedir (Erdem, 2012).

Stratejik araştırma merkezlerinin çalışmalarını, niteliklerini, verilerin kullanımını, işlevini ve karşılaşılabilecek zorlukları farklı kılan önemli bir faktör de ülkelerin gelişmişlik düzeyidir. Gelişmemiş ülkelerde bu merkezlerin sınırlı iletişim kanallarına sahip olması, stratejik araştırma merkezlerinden gelen işlenmiş bilginin etkili bir şekilde karar alıcıların dikkatine sunulmasını ve kullanılmasını zorlaştırabilir. Bilgi ve analizin etkin bir şekilde değerlendirilmesi ve pratiğe dönüştürülmesi sırasında çeşitli engellerle karşılaşılabilir. Bu da bilginin yeterince analiz edilmemesi ve stratejik kararların eksik veya hatalı bilgiye dayanması risklerini getirebilmektedir. Bütün bunlar merkezlerin, faaliyetlerinin kısıtlanması ve etkinliklerinin azalması gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Stratejik araştırma merkezleri, buldukları ülkenin gelişmişlik düzeyine bağlı zorlukları bertaraf etmeye çalışmanın yanı sıra süreklilik kazanmayı ve kurumsal bir hafızaya sahip olmayı da önemsemektedir. Bunu sağlamak adına bünyelerinde uzmanlaşmış bir ekip vardır. Bu ekip, ilgili konularda derinlikli bir bilgiye sahip ve bölgesel dillere hakimdir. Sürekli olarak yeni eğitimlerden geçmekte ve konular hakkında güncel bilgiye sahip olmaktadır (Nurhan, 2024). Böylelikle mevcut ve gelecekteki meselelerle ilgili birçok bakış açısı sunan güncel bilgiler ışığında çözüm üretici olabilmektedirler.

3. Türkiye'de Stratejik Araştırma Merkezlerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

20. yüzyılın ortalarından itibaren Türkiye, uluslararası politikalar ve iç siyasi dinamiklerdeki hızlı değişimlerin etkisiyle yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde, dış politika ve güvenlik meselelerine yönelik bağımsız ve derinlemesine analiz yapma ihtiyacı belirgin şekilde artmıştır. Siyasi ve akademik atmosfer, Türkiye'de stratejik araştırma merkezlerinin oluşumunu ve gelişimini destekleyen bir ortam yaratmıştır. Bu bağlamda bu merkezler, Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerini ve özellikle Kıbrıs Sorunu gibi bölgesel meselelerdeki rolünü daha iyi anlamaya yönelik bir gereksinimin sonucunda ortaya çıkmıştır (Güvenç, 2006). Bununla birlikte 1961 Anayasası'nın sağladığı nispeten özgürlükçü atmosfer, çeşitli dernekler, vakıflar ve kuruluşların oluşumu için yasal bir zemin sunmuştur (Aydın, 2006: 45). Takip eden yıllarda, 1963 Ankara Antlaşması'nın imzalanması, Türkiye'nin Avrupa ile olan ekonomik ilişkilerini güçlendirirken uzmanlık ve bilgiye olan talebi de artırmıştır. Bu durum, iş dünyasının benzer kuruluşlara olan ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu çerçevede İktisadi Araştırmalar Vakfı, İktisadi Kalkınma Vakfı ve Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti gibi yapılar, iş çevrelerinin desteğiyle faaliyete geçmiştir. Sosyal ve ekonomik konularda uzmanlık sağlamak amacıyla kurulan bu yapılar, geleneksel anlamda araştırma merkezleri olarak anılmasa da stratejik araştırma merkezlerinin öncüleri olarak kabul edilir. Türkiye'nin entegrasyon süreci ve ekonomik dönüşümünde önemli bir rol üstlenmişlerdir. Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti, daha sonra TESEV adıyla yeniden yapılandırılmış ve günümüzde Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinde etkili bir araştırma merkezi olarak tanınmaktadır.

1970'lerin başında, sol demokrat eğilimli Dış Politika Enstitüsü, Türkiye'nin dış politika alanındaki farklı bakış açılarını temsil etmek amacıyla kurulmuştur. 1980'ler, Türkiye'de araştırma merkezlerinin sayısında belirgin bir artışın yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES), Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV), Türk Demokrasi Vakfı, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (SİSAV), İslami Araştırmalar Merkezi (İSAM) ve Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı gibi birçok yapı kurulmuştur. Bu merkezler, çeşitli alanlarda gerçekleştirdikleri araştırmalar ve analizlerle Türkiye'nin iç ve dış politikalarına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Ayrıca, 1980'lerin toplumsal, siyasi ve ekonomik dönüşümlerinin anlaşılmasında ve yönlendirilmesinde kritik bir rol üstlenmişlerdir. Ancak SİSAV gibi bazı yapılar zamanla faaliyetlerini sona erdirerek ortadan kalkmıştır. 1982 Anayasası'nın stratejik araştırma merkezlerine getirdiği kısıtlamalara rağmen bu dönemde siyasi liderlerin yurt dışındaki entelektüel ağlarla etkileşimleri ve uluslararası ilişkiler,

Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının gelişimini ve vizyonlarını yenilemelerini önemli ölçüde etkilemiştir (Aydın, 2006: 56-57).

1990'ların başında Soğuk Savaş'ın sona ermesi, uluslararası ilişkilerde ve politikada köklü değişikliklere yol açmıştır. Türkiye, bu yeni koşullara uyum sağlamak için geleneksel güvenlik anlayışını ve dış politikasını gözden geçirme ihtiyacı hissetmiştir. Süreç itibarıyla Türk dış politikası ele alınırken dikkate alınması gereken hususlar da artmaktadır. Türkiye'nin uluslararası arenadaki rolünün yeniden tanımlanması ve dış politika önceliklerinin belirlenmesi, derinlemesine analizlere olan ihtiyaç, araştırma merkezlerinin önemini gözler önüne sermektedir (Aras, Toktaş & Kurt, 2010). Türkiye, oluşan yeni dünya düzeninde çıkarlarını gözeten bir noktada konumlanmak adına stratejik araştırma merkezlerinin oluşumuna hassasiyet göstermektedir. Küresel, bölgesel ve yerel düzeyde yaşanan gelişmelerin etkisiyle stratejik araştırma merkezleri, Türkiye de dahil olmak üzere tüm dünyada giderek yaygınlık kazanmıştır (Babur&Suğur, 2022: 163). Türkiye'de 1990'larda kurulan araştırma merkezleri arasında Liberal Düşünce Derneği, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM), Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAV), Arı Hareketi, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TESAV), Ulusal Politika Araştırmaları Vakfı (UPAV), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV) gibi kuruluşlar yer almaktadır.

Batı'daki gelişmeler haricinde Orta Asya'da Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını kazanması, Yugoslavya'nın dağılmasıyla şekillenen Balkanlar ve Orta Doğu'daki Birinci Körfez Savaşı gibi olaylar da Türkiye'de stratejik araştırma merkezlerinin yükselişine ve faaliyet alanlarının genişlemesine etki etmiştir. Bu gelişmelerle birlikte Türk dış politikasının zorlu bir dönem geçirmesi ve ortaya çıkan karmaşıklıklar, resmi kurumları çözüm arayışlarına yönlendirmiştir. Bilgi ve uzman desteğini artırmak maksadıyla çeşitli devlet kurumları ve bakanlıklar düşünce kuruluşlarının kurulmasını teşvik etmiştir. Bu dönemde Dışişleri Bakanlığı'nın Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM), Yükseköğretim Kurulu'nun Stratejik Araştırma ve Etütler Millî Komitesi (SAEMK) gibi kurumlar kurulmaktadır. Aynı zamanda yurtdışındaki bazı araştırma merkezlerinin (örneğin Heinrich Böll ve Friedrich Naumann gibi kuruluşlarının) Türkiye'de ofis açma girişimlerinde artış gözlenmiştir (Aydın, 2006: 87-88).

Küresel, bölgesel ve iç politikaların etkisiyle bir ihtiyaç halini alan stratejik araştırma merkezleri; siyasi, toplumsal, ekonomik vb. süreçlerden etkilenen akademik dünyanın uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları gibi disiplinlerin varlık göstermesi ile kurumsal bir yapıya doğru ilerlemiştir (Kanbolat, 2009). Türkiye'de 2000'li yıllara gelindiğinde ise değişik konularda uzmanlaşmış ve farklı bakış açıları sunan kuruluşlar olarak yaygınlaşan stratejik araştırma merkezleri, niteliksel ve niceliksel olarak ciddi bir yol kat etmiştir (Babur, 2021: 2). Bu dönemden itibaren Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının profesyonelleşmesi ve uluslararası alanda daha fazla tanınma süreci hız kazanmıştır. Türkiye'nin jeopolitik konumu, enerji politikaları, bölgesel güvenlik konuları, stratejik araştırma merkezlerinin temel odak noktaları olmuştur. Bu merkezler, politika yapımcılar için kritik analizler ve öneriler sunmaktadır.

Hukuki değişiklikler ve Dernekler Yasası ile Vakıflar Yasası'nda serbestlik getiren reformlar, araştırma merkezlerinin 2000'li yıllarda arttısında etkili olmuştur. Bu yasal düzenlemeler, araştırma merkezlerinin kurulması ve faaliyet göstermesi için engel teşkil eden koşulları azaltarak daha da etkin olmalarına ön ayak olmuştur. 2001 yılında sivil toplum ve Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklikler araştırma merkezlerinin gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Bu değişikliklerle sendika, siyasi parti veya ticaret odası gibi yapıların bünyesinde faaliyet yürütme olanakları genişlemiştir. Dernek veya vakıf kurma süreci daha erişilebilir hale gelmiştir. Ayrıca yurtdışında kurulan vakıfların, derneklerin ve araştırma merkezlerinin Türkiye'de ofis açması ve faaliyetlerini yürütmesi için daha elverişli bir ortam oluşmuştur. Bu düzenlemeler, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının çeşitlenmesini teşvik etmiş ve uluslararası alanda daha etkin bir şekilde faaliyetlerde bulunmasına olanak tanımıştır. Benzer zaman dilimlerinde, AB'nin Türkiye'ye yönelik fonlarında artışın gözlenmesi de stratejik araştırma merkezleri için olumlu bir gelişmedir. Bu vesileyle AB sivil toplum kuruluşlarına doğrudan mali destek sağlamış ve çokuluslu araştırma projelerine, ortak çalışmalara öncülük etmiştir. Bütün bunlar, uluslararası iş birliğini ve entegrasyonu güçlendirerek Türkiye'deki araştırma merkezlerinin uluslararası alandaki etkinliğini artırmıştır. Birçok araştırma merkezi tarafından yürütülen projelerde Avrupa Birliği fonlarından çokça istifade edilmektedir. Özellikle Asya ve Afrika gibi bölgelerde yapılan çalışmaların yanı sıra enerji, güvenlik ve dış politika gibi stratejik konularda faaliyet gösteren Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gibi ulusal bilim ve teknoloji kurumlarına destek verilmektedir. AB'nin TÜBİTAK'a sağladığı fonlar, araştırma merkezlerinin projelerine mali destek sunmaktadır. AB'nin katkısının açıkça görüldüğü düşünce kuruluşları arasında iş dünyası, üniversiteler ve sivil toplumun farklı kesimlerinden gelen girişimler de bulunmaktadır (Aras, Toktaş, Kurt, 2010). Stratejik araştırma merkezlerinin gereksinim duyduğu finansmanın tedariki çalışmalarına süreklilik ve yaygınlık kazandırmaktadır.

İç ve dış politikadaki gelişmelerle birlikte bir gereksinim haline gelen ve gittikçe yaygınlaşan stratejik araştırma merkezleri, İstanbul ve Ankara olmak üzere iki büyük metropolde çoğunlukla varlık göstermektedir. İstanbul'daki merkezler, genellikle büyük sermaye gruplarına ve liberal düşünceye yakın bir duruş sergilerken Ankara'dakiler daha çok devlet odaklı ve muhafazakâr bir yaklaşımı benimsemektedir. Ankara'daki merkezlerde Avrasyacılık teması da sıkça işlenmektedir (Güvenç, 2006). Burada devlet odaklı araştırma merkezleri arasında TUSAM ve ASAM gibi kuruluşlar öne çıkmaktadır (Kuloğlu, 2009:417). Fakat Ankara merkezli DPE ve TEPAV gibi merkezler, TUSAM ve ASAM gibi kuruluşlar ile aynı çizgide değildir. Bu merkezler, örgütlenme yapılarıyla güvenlik ve dış politika konularında bilgi sağlamaktadır. Öte yandan, TUSAM ve ASAM gibi kuruluşlar gibi kuruluşlar, jeopolitik yaklaşımlar doğrultusunda analiz ve araştırmalar yaparak çoğunlukla Avrasya üzerine yoğunlaşmaktadır (Güvenç, 2006: 173). Bu merkezlerin hepsi de büyük ölçüde siyaset ve ekonomi dünyasının önde gelenleri tarafından kurulmuştur veya onların denetiminde faaliyetlerini yürütmektedir (Bulut&Güngör, 2009: 272). Bünyesinde çoğunlukla akademisyenler veya emekli bürokratlar araştırmacılar; yöneticiler, koordinatörler olarak faaliyetlerini yürütmektedir (Babur, 2019: 236) Bu merkezler, kurumsal yapılanma açısından benzer ilkelere riayet etmekle beraber Türkiye'deki çeşitli kaynaklardan destek gördüğü ve farklı gruplar tarafından kurulduğu görülmektedir. Sermaye grupları, bürokratlar, eski askerler, siyasi partiler tarafından kurulmakta ve yönetilmektedir. Buradaki mali giderler ise çoğunlukla üyelik aidatlarından, yurtiçi veya yurtdışında ortaklarla yürütülen araştırma projelerinden, bağışlardan, hediyelik eşya ve ürün satışlarından (örneğin rapor, dergi, kitap vb.) elde edilmektedir (Aras, Toktaş, Kurt, 2010: 54). Ancak birçok araştırma merkezinin mali yapısı ve finansal kaynakları yeterince şeffaf değildir. Bazı araştırma merkezleri Türkiye'de hükümet veya devlet desteği almaktadır. Ancak hangi merkezlerin bu desteği aldığı ve hangilerinin bağımsız olduğu belirsizdir. Bu nedenle Türkiye'deki araştırma merkezlerini tamamen bağımsız olanlar ile kısmen devlet desteği alanlar arasında kesin bir ayırım yapmak zordur (Aydın, 2006: 115). Türkiye'deki çokça araştırma merkezi, birtakım baskı ya da çıkar grupları tarafından finanse edilmekte ve bu gruplarla ilişkilendirilmektedir. Örneğin, TEPAV, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından tamamen finanse edilirken TUSAM, Türk Metal Sendikası tarafından finanse edilmekte ve sendikanın bünyesinde faaliyet göstermektedir. İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) da iş dünyası tarafından sağlanan destekle çalışmalarını sürdürmektedir. Bu tür finansal bağlantılar, araştırma merkezlerinin politikalarını ve bağımsızlığını etkileme potansiyeline sahiptir (Aras, Toktaş, Kurt, 2010: 55). Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerine yönelik artan olumsuz düşüncelerin temelinde, bu merkezlerin belirli çıkar gruplarının temsilcisi gibi davranmaları, seslerini yükseltmeleri, lobi faaliyetlerinde bulunmaları ve bu grupların çıkarlarını destekleyici bir rol üstlenmeleri yatmaktadır (Babur, 2019: 213). Geline nokta Türkiye'deki araştırma merkezleri bağımsız veya yarı bağımsız bir şekilde faaliyet gösterirken hükümet, üniversiteler, siyasi partiler veya yabancı araştırma kuruluşlarıyla ilişkiler kurabilmektedir. Bu durum, merkezlerin tarafsızlık, nesnellik ve objektiflik gibi önemli ölçütlerini olumsuz yönde etkileyerek gölge düşürmektedir.

4. Stratejik Araştırma Merkezlerinin Bilgi Üretim Sürecindeki Rolü

Foucault'ya göre bilgi, belirli söylemsel pratiklerin sistematik bir biçimde inşa ettiği bir yapıdır. Bilimsel disiplinler, bu pratiklerin sonucunda oluşur ve dolayısıyla bilgi, bilimden bağımsız olarak var olabilir. Ancak bir bilginin varlığı, mutlaka bir söylemle bağlantılıdır; yani söylem olmadan bilgi kendiliğinden ortaya çıkamaz. Bilgi, sadece doğru bilgilerin değil yanlış bilgilerin, düşüncelerin, hikâyelerin, kurumsal politikaların ve siyasi kararların da içinde bulunabilir. Genellikle bilgi belirli bir doğru veya yanlış kabul edilme standardına göre değerlendirilir. Bu standartlar genellikle gücü elinde bulunduran yapılar veya statüler tarafından belirlenir. Bu durumu Foucault, "hakikat istenci" kavramı ile açıklamaktadır. Ona göre hakikat istenci, tarihsel ve keyfi bir yapıya sahiptir ve sürekli değişen bir kurumsal ağa dayanır. Bu ağ, bilgi ve gerçeklik anlayışını yeniden şekillendirirken aynı zamanda zorlamalar ve dışlamalar sistemini de oluşturur. Bilgileri doğru ya da yanlış kalıplarına koyan, hakikat istencine göre sürekli değiştiren ağ, yapı ya da statüleri bilgiye hükmeden konumuyla bir iktidar olarak değerlendirdiğimizde bilgi ve iktidar arasında da mevcut ilişkinin varlığına temas etmiş olunur. Bilgi ve iktidar arasında bir ilişkinin varlığından söz edilse de bu ilişkinin tam olarak ne zaman başladığıyla ilgili kesin bir tarih yoktur. Bilgi ve iktidar arasındaki ilişkide uzlaşılabilir bir tarih olmasa da aralarındaki ilişkinin zaman içinde değişime maruz kaldığı apaçiktir. Bilhassa Aydınlanma ile birlikte bilginin yapısındaki değişim, bilgi ve iktidar arasındaki ilişki dinamiklerine de yansımıştır.

Bilgi ve iktidar arasındaki ilişkinin net bir tarih vurgusu olmazken herhangi bir yönetimin varlığıyla bilginin bir güce dönüştüğü aşikardır. İktidar kendinden olan ya da kendisine bahşedilmiş bilgi ve güçle genel olarak kitleleri ve hegemonik kurduğu unsurları yönetir ya da tahakküm altına alır, itaatini sağlar. Buna vakıf

siyasi bir güç iktidar olduğu gibi iktidar blokları da olabilir (2011: 4-5). İktidarın yönetim erkini destekleyen bilgileri sunan geleneksel ve çağdaş bilgi kaynaklarının en önemlileri üniversiteler ve düşünce kuruluşlarıdır. İktidar, varlığını meşrulaştırmak, sürdürülebilir kılmak adına yönettiği toplumu tanımak ve onların isteklerini, taleplerini anlamak ister. Ayrıca itaat ve destek istediği kitlelerin tepkilerini öngörmek de son derece önemlidir. Sosyal bilimlerin çeşitli disiplinleri bu bilgileri inceleyip keşfetmektedir ancak bu çabalar genellikle belirli bir hedefe yönelik değildir. İktidar ve blokların ihtiyaç duyduğu bilgileri toplamak ve derlemek zorlu bir süreçtir ve çoğu zaman hızla gerçekleşmez. Stratejik araştırma merkezleri, bu bilgileri toplama, raporlama ve önerilere dönüştürme konusunda üniversitelere göre daha avantajlıdır. Üstelik, üniversitelerin uymak zorunda oldukları bilimsel etik kurallarına bağlı hareket etme zorunluluğu ve denetleyici bir mekanizmaları yoktur. Stratejik araştırma merkezleri, bilgiyi daha araçsal bir biçimde kullanabilme yeteneğine sahiptir. Medya ve medyatik kültürü kullanarak düşünce ve önerilerini kitlelere propaganda amacıyla aktarabilirler (Babur, 2019: 207). Bu nitelikleriyle stratejik araştırma merkezleri; bilgiyi üreten, pazarlayan ve propaganda aracı olarak kullanan aktörlerdir. Sahip oldukları kaynaklar sayesinde çoğunlukla seçkin bir konumda bulunurlar ve iktidar ya da iktidar bloklarıyla işbirliği içinde çalışırlar. Stratejik araştırma merkezlerinin bu iş birliği, iktidar ve bloklarının yaptıkları çalışmalardan istifade etme talebini de ortaya koymaktadır. Bu talepler genellikle yapılan birtakım sözleşmeler veya bağışlar yoluyla gerçekleştirilir.

Stratejik araştırma merkezlerinin çalışmalarından faydalananlar arasında iktidar yapılarını temsil eden siyasi gruplar da vardır. Bu siyasi gruplar, güç ve etki potansiyelini ellerinde tutmak için farklı bilgilere ihtiyaç duyarlar. Politika yapıcılarının toplumu yönetirken bazı temel bilgilere sahip olmaları önemlidir. Bu, mevcut politikaların işleyişini anlamaya, muhtemel iyi alternatifleri değerlendirmeye ve bu alternatiflerin olası maliyetlerini ve sonuçlarını kavramaya yardımcı olur (Weaver ve McGann, 2000: 1). Stratejik araştırma merkezleri ve iktidar saikleri olan siyasi yapılarla kurulan ilişkide ve bunun neticesinde ulaşılmak istenen bilginin niteliğinde iktidarın benimsediği rejim oldukça belirleyicidir. İktidar rejiminin demokratik ve çoğulcu ya da totaliter yapıda olmasına göre ilişkiler ve bilgi beklentileri, yoğunlukları, içerikleri farklılık arz eder. Çok genel bir çerçeve ile belirtmek gerekirse demokrasiler, taleplerin serbestçe rekabet etmesine olanak sunduğundan düşünce kuruluşları için uygun bir ortam ve çeşitlilik sağlar. Buna mukayesen totaliter yapılar, sınırlayıcı olup çoğunlukla tek tipleşmiş araştırma merkezlerini öngörür (Babur, 2019: 207).

Stratejik araştırma merkezlerinin iktidar ve otorite alanlarıyla olan bağları sadece ideolojik eğilimlerden veya misyonlardan etkilenmez politik atmosferin yasal ve ekonomik kısıtlamaları gibi faktörlerden de etkilenmektedir (Stone, 2000: 155-156). Bu, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimini ve süreçlerini de etkilemektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak bilgiye dayalı politikalar geliştirme yetenekleri ve süreç farklılık göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, bilgiye dayalı politikalar için gerekli temel veriler eksik kalabilmektedir. Bu verilerin toplanması, analiz edilmesi politika yapıcılar ile bürokratlar tarafından kullanılabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Buna karşın çoğu gelişmiş ülkede, politika yapıcılar ve bürokratlar sıklıkla kullanabileceklerinden fazla bilgiyle karşılaşmaktadır. Bu bilgi; bürokratların önerileri, uluslararası kuruluşların veya sivil toplum örgütlerinin raporları, seçmenlerin şikayetleri, ilgili grupların lobi faaliyetleri, mevcut hükümet politikalarının medya gibi çeşitli platformlarda tartışılması gibi birçok kaynaklardan gelmektedir.

Farklı toplumsal iktidar gruplarını temsil eden stratejik araştırma merkezleri aracılığıyla bilgi-iktidar ilişkisi, belirginleşir. Bu merkezler, bilgiyi önce üretir ve sonra araçsallaştırarak etkileşimde olduğu iktidarın/iktidarların birtakım amaçların için etkin bir şekilde kullanır. Devlet odaklı olanlar, bu ilişkiyi daha açık bir biçimde kurarak durumu anlaşılır kılar. Alternatif ve hatta çatışan doktrinleri geliştirerek devlet politikalarına katkı bulunabilirler (Nurhan, 2009: 443-444). Bugün stratejik araştırma merkezlerinin demokratik muhatabı kamuoyu olsa da asıl hedefi devlettir. Bu merkezlerin ürettiği işlenmiş bilgi, İçişleri, Genelkurmay, Dışişleri gibi kurumlar aracılığıyla siyasette ve bürokraside uygulamaya konulmaktadır. Bu resmî kurumlar, sivil kuruluşları manevi ve maddi olarak teşvik eder ve destek olur. Bu yolla stratejik araştırma merkezlerinin devletin ve iktidarda olanların gereksinim duyduğu alanlarda ve konularda bilgi üretmeleri sağlanır.

Stratejik araştırma merkezleri, iç dinamikleri gözönünde bulundurarak daha çok yerele hitaben faaliyetlerde bulunduğu gibi küreselleşme ve uluslararası entegrasyon etkisiyle çok uluslu kurumsal yapılar haline de alabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde yaygınlaşan bu model, uluslararası alanda tanınmış uzmanlar ve liderler; danışma, yönetim, bilim ve yayın kurullarında yer almaktadır. Bu kişiler, dünyanın çeşitli yerlerinde düzenlenen toplantılara davet edilen ve belirli küresel gündemleri takip eden uluslararası uzman gruplarından oluşur. (Nurhan: 2009 441-446). Türkiye'deki merkezler bu konuda halen işin çok başında görünmektedir. Ülkedeki kültürel ve politik kamplaşma, ileriye dönük sağlıklı ve verimli stratejik

araştırmaların yapılmasını engellemektedir (Ergun, 2009:220-223). Uluslararası stratejik araştırma merkezleri arasında iş birliği ve rekabetten söz edilebilirken Türkiye'de stratejik araştırma merkezleri arasında iş birliği oldukça sınırlı oluşu gibi etmenler gelişmiş ülke modelindeki stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'deki yakın bir geleceğine işaret etmek mümkün görülmemektedir.

Türkiye'de ortaklaşa yapılan, aynı noktala buluşulan ve hemfikir olunan çalışmalar güdük kalmaktadır. Çalışmaları öne çıkan, verileri önemsenen, bilginin doğru kabul edildiği stratejik araştırma merkezleri genellikle finansal sıkıntılar yaşamayan merkezlerdir. Gerekli finansal kaynaklara ulaşan stratejik araştırma merkezleri genellikle ön plana çıkmakta ve bu durum onları finanse eden kuruma bağımlı hale getirmektedir. Eğer bu merkezlerin finansörleri devlet ve kurumlarıysa ürettikleri bilgiler de bu yapıların beklentileri ve çıkarları doğrultusunda işlenmektedir (Efegil, 2009: 209-213). Stratejik araştırma merkezleri, hükümet ve devlet kurumlarının politikalarının etkinliğini analiz etmekte, politika odaklı araştırmalar yapmakta ve yeni fikirler geliştirmektedir. Bu stratejik araştırma merkezleri, devletin toplum mühendisliği girişimlerinin bir parçası olarak algılanmaktadır. Bu merkezlerin kurduğu ilişkiler kimi zaman bireysel düzeyde ve geçici; kimi zaman da kamu kurumlarıyla birlikte proje yürüten ve iktidardaki siyasi parti ile işbirliği içinde olan bir düzey ile nispeten daha kalıcı olabilmektedir. Devlet ve kurumlarıyla organik bir bağ içinde hareket ederek geçici ya da daha uzun zamana yayılan ilişkiler içinde olan stratejik araştırma merkezleri güvenilir statüde kabul edilir. Ancak bunların dışında kalanlar ulusal güvenliğe yönelik tehdit olarak görülmekle beraber sundukları veriler de bilgi kirliliği olarak değerlendirilmektedir (Babur, 2019: 216).

Stratejik araştırma merkezleri, bilgiyi üretebildiği gibi bilgiyi talep eden iktidar ve bloklarının beklentilerine uygun kullanma yeteneğine de sahiptir. Hedef kitleleri bilginin etkisiyle manipüle edip yönlendirebilmektedir (Külebi, 2009: 420). Siyasal alanda olduğu gibi ekonomi, sivil toplum ve medya alanlarında da etkinliklerini sürdürmek isterler. Kamuoyu oluşturma güdüsüyle çeşitli medya araçları etkili bir şekilde kullanılır.Yapılan yayınlarla kamuoyu ve kamu kurumları bilgilendirilmekte ve gerekli görüldüğü takdirde yönlendirme misyonu da üstlenilmektedir. Stratejik araştırma merkezleri, medya aracını kullanırken akademik olarak güven tescil eden dökümanlardan da faydalanmayı önemsemektedir. Böylelikle akademiyle gazetecilik arasında bir denge kurarak akademik derinlikle medya hızını birleştirme isteğindedir. Medya hızlı bir şekilde bilgi üretir ancak bu hız doğruluk ve derinlik açısından bazı zorluklar yaratabilir. Öte yandan akademi daha derinlikli ve doğru bilgi temin etse de ancak bu süreç daha yavaş ve zaman alıcıdır. Bu nedenle stratejik araştırma merkezleri, hem hızlı hem de derinlikli analizler öne süren bilgiyi üretebilmek için bu iki alanı birleştirme yoluna gider. Ancak kamuoyunu etkileme misyonuyla hareket eden bu merkezlerdeki uzmanlar, medyanın diline uygun bir iletişim tarzı benimseyerek spekülasyon tartışmalara yönelme eğiliminde olabilmektedir. Bu da stratejik araştırma merkezlerinin genellikle hızlı ancak akademik derinlikten yoksun bilgiler üretme olasılığını arttırmaktadır (Babur, 2019:217- 220).

İktidar bloklarının taleplerine uygun nitelikte, yoğunlukta ve hızda bilgi sunma kapasitesine sahip stratejik araştırma merkezleri, hem örgütlenme hem de bilgi üretim ve dağıtım yöntemleri bakımından zaten bu türden beklentileri karşılamak için ideal bir yapı içindedir. Stratejik araştırma merkezleri; siyaset, akademi, medya ve ekonominin kesişim noktalarında yer aldığı için kurulan etkileşim ve ilişki olabildiğince çok katmanlıdır. Küreselleşme ve değişen bilgi üretim biçimleri de iktidar bloklarının bilgi üreten aktörlerle ilişkilerini daha da çok sıkılaştırmıştır (Bedir, 2017: 45).

Stratejik araştırma merkezleri ve iktidar arasındaki ilişki küreselleşmenin de etkisiyle gün geçtikçe sıklaşması bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar; bu merkezlerin sunduğu bilgilerin teknik olmalarının anlaşılmasını zorlaştırması, zaman zaman belirli kişi ve grupların çıkarlarına hizmet etmesi nedeniyle güvenilirliğinin sorgulanması, bazı bilgilerin ise mali, politik veya idari açılardan uygulanabilir olmaması gibi sıralanmaktadır. Yer yer bilgiler, karar alıcıların dünya görüşleri ve ideolojileri ile örtüşmemesinden kaynaklı değersiz olarak kategorize edilme..(Weaver ve McGann, 2000: 1) gibi problemlerle de karşılaşmaktadır. Foucault'nun da üzerinde durduğu üzere iktidar ve bloklarının hakikat istenci, bilginin anlamlı ya da anlamsız, değerli ya da değersiz kılma yetisine sahiptir. Bilginin varlığına dair tüm standartlaşmalar tamamiyle iktidar ile kurulan ilişkinin doğasıyla ilgilidir. Bu açıdan stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimi; iktidarın çıkarlarını gözetken, sorun alanlarına çözüm getiren ve varlığını pekiştiren bir yerden ise görünür, bilinir ve onaylanır. Aksi durumda bilgi gizlenen, bilinmeyen, anlaşılmayandır.

Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin ürettiği bilgiye atfedilen anlam bu merkezlerin ideolojik, siyasal olarak farklı konumlanışlarından ileri gelmektedir. Nitekim bu durum stratejik araştırma merkezlerinin birlikte çalışma dinamiklerini de olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple benzer siyasi eğilimlere sahip olan merkezler sıkça bir araya gelir ve ortak projeler yürütür. Aynı değerleri sahiplenen sivil toplum kuruluşlarıyla da geçici ağlar oluşturulmaktadır. Bu merkezlerin, ekonomi kuruluşlarıyla olan ilişkilerinde

de siyasi eğilimler belirleyicidir. Bu da ilişkilerin kurumsal olmayan daha çok yerel düzeyde kalmasına neden olmaktadır (Babur, 2019:221). Bu açıdan ideolojik ve siyasal yakınlık içinde olan stratejik araştırma merkezleri ortak çalışmalar ve faaliyetler içinde bulunmasına karşın ideolojik ve siyasal ayrışmada olanlar faaliyet, çalışma, bilginin üretimi, kullanımı, dağıtımı gibi pek çok alanda farklılıklar yaşamaktadır. Bu da Türkiye'deki stratejik araştırma merkezleri arasında derin bir ayrışmaya yol açmaktadır.

5. Stratejik Araştırma Merkezlerinin Bilgi Üretimini Siyasi ve İdeolojik Temelleri

Genellikle egemen sınıfın ideolojisi, iktidarın temelini oluşturan ve inşa eden ideolojidir (Bauman, 2012). İdeolojiler, dünya görüşlerini ve bakış açılarını karşılayan düşünceler ve iktidarın ana unsurlarındandır. İktidarın meşruiyetini belirleyen önemli bir etmendir. İktidar, ideolojileri kendisini haklı çıkarma aracı ve bir yol haritası olarak kullanır. Eagleton göre “İdeoloji genellikle belirli anlamların, değerlerin ve göstergelerin, bir egemen toplumsal iktidarın yeniden üretilmesine katkı sağlama şeklini ifade eder” (1996:304). Bu ise ideolojiye uygun üretilen bilgi ile sağlanmaktadır. Bu açıdan ideolojiler, bilgi-iktidar ilişkisinin önemli belirleyicilerindedir.

İdeoloji, iktidar ve bilgi ilişkisi sarmalının ortasında yer alan stratejik araştırma merkezleri, yakınlık kurdukları ideoloji ve bu ideolojinin destekçisi iktidarın veya iktidarların beklenti ve çıkarlarını gözeterek araştırmalar, analizler yapmakta, veriler toplamakta, raporlar hazırlamakta, makale, dergi ve kitap çalışmaları gerçekleştirmektedir (Şehitoğlu, 2021). Bu süreçlerin ürünü bilgiler, yazılı basın ve medya aracılığıyla söylem haline getirilerek topluma aktarılmaktadır. Bu söylemlerin yaygınlaştırılması ve hedef kitleye ulaştırılmasıyla savunulan ideoloji ve bu ideolojiyi benimseyenlerin iktidarları pekiştirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında stratejik araştırma merkezleri belli bir ideolojiye ve dolayısıyla iktidar ağlarının varlığına hizmet etmektedir (Eagleton, 1996:304).bakımdan belirli bir ideolojiye yakın siyasi iktidar ve yapılarla ilişkiler kurarak uzman önerileri sunma ve ihtiyaç duyulan analizleri sağlama işlevini yerine getirebilirler. Bu merkezler, işlevleri açısından zaman zaman doğrudan siyasi yapıların içinde aktif rol alabilmektedir. Ayrıca, özel hükümet birimleri veya bakanlıklarla doğrudan etkileşimde bulunabilir veya belirli sorunlara yönelik danışmanlık sağlamak amacıyla hükümet tarafından geçici olarak oluşturulabilirler.

Stratejik araştırma merkezlerinin hangi politik ve ideolojik sahaya hizmet edeceğini belirleyen temel etmenlerden biri de sahip oldukları finans kaynaklarıdır. Bu merkezler, bilimsel araştırmalar yürütmekten ziyade finansmanın taleplerini karşılayan politik makaleler kaleme almakta, medya aracılığıyla politik süreçlere ve yürütülen politikalara müdahil olmaktadır (Şehitoğlu, 2021). Böylece kamuoyu gündemini yönlendirerek finansman olan iktidar ve bloklarını memnun eden bir etki yaratmış olmaktadır.

Foucault'nun iktidar kavramını göz önünde bulundurarak bu merkezlerin toplum üzerindeki yönlendirici etkilerini daha geniş bir perspektiften değerlendirmek, onların rolünü ve önemini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Ona göre iktidar yalnızca bir grubun veya bireyin diğerlerine hükmetmesi anlamına gelmez; iktidar, toplumun her düzeyinde, mikro ilişkilerde bile var olan ve bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendiren bir ağıdır (Foucault 2010:72). Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde stratejik araştırma merkezlerinin tuttukları ideolojiler ve bunun savucusu iktidarlarla birlikte hareket etmeleri, bu merkezleri toplumsal söylemlerin ve normların üretiminde etkin bir konuma taşımaktadır. Bu merkezler; ürettikleri bilgiler, analizlerle kamusal alanda çeşitli görüşlerin ve yaklaşımların ortaya çıkmasına, baskın olmasına olanak tanımakta ve fikirlerin rekabetine zemin hazırlamaktadır. Geline aşamada Foucault'nun da iktidar tanımından altını çizdiği üzere iktidarın kontrolünde stratejik araştırma merkezlerinde üretilen bilgi yine bu merkezlerin aracılığıyla hedef kitleye ulaştırılması iktidarı her yerde olmaya mütedir kılmaktadır.

Tüm bu anlatımların işaret ettiği üzere iktidar ve bloklarıyla organik bir bağ içinde olan stratejik araştırma merkezleri, hükümet, medya ve çeşitli çıkar grupları için ciddi bir bilgi kaynağıdır. Bu merkezler, sahip oldukları bilgi kaynaklarıyla politika üretim sürecine katkıda bulunur. Bu faaliyetlerini genel itibariyle belli bir ideolojik eğilim çerçevesinde yürüttüğü yadsınamaz bir gerçektir (Stone, 2000:156). Faaliyet çizelgesinde yer alan çalışmalarda bu ideolojik eğilimlere sadakatle bağlı olan iktidarın/iktidarların varlığı da dikkate alınmaktadır. Nitekim stratejik araştırma merkezleri yakınlık kurdukları ideolojiden ve bunu kendisine rehber seçen iktidarlardan bağımsız hareket etmediği açıktır. Dolayısıyla stratejik araştırma merkezlerin, ideolojilerin ve iktidarların etkileşimi karşılıklı olarak birbirilerini beslemelerine, güçlenip varlık göstermelerine etki etmektedir.

6. Stratejik Araştırma Merkezlerinin Bilgi Üretiminde Nesnellik Sorunu

Küreselleşme ve bilgi toplumuyla birlikte teknoloji ve medyanın etkisiyle strateji araştırma merkezleri ve siyaset arasındaki ilişki değişime uğramıştır. Hızlı iletişim ve bilgi akışı, halkın ve politika yapımcıların

güncel sorunları anlamasını zorlaştırmıştır. Bu bakımdan stratejik araştırma merkezleri politikaya uygun bilgi sağlamakta, akademik çalışmaların sonuçlarını politik beklentilere yanıt olacak biçimde düzenlemekte, etkili araç ve mesajlarla bilgiyi iletmede önemli bir role sahiptir (McGann, 2007: 1). İçinde bulunulan sürecin hızlı ve değişken yapısının yarattığı karmaşa, zorluklar iktidar ve bloklarını stratejik araştırma merkezlerine daha çok bağımlı hale getirmektedir.

Türkiye’de iktidarlar ve siyasi partiler ile stratejik araştırma merkezleri arasında günümüze kadar süregelen güçlü ilişkiler ve yoğun temaslar vardır. Ancak bu ilişkiler; genellikle resmi olmayan danışmanlıklar, ortak kurucular veya üyeler, benzer siyasi eğilimler temelinde kurulmuştur. Bu nedenle bu ilişkiler, kurumsal ve sürekli bir niteliğe bürünmemiştir. 1990’lı yıllardan sonra Türkiye’de iktidarın ve siyasi partilerin stratejik araştırma merkezleri ile ilişkilerinin en iyi örnekleri; SHP ile TÜSES, ANAP ile Türk Demokrasi Vakfı, DYP ile SİSAV arasındadır. 2000’li yıllardan sonra, AKP ile SETA arasında benzer bir ilişki söz konusudur. Bu ikili arasındaki yakın bir iş birliği saha çalışmalarıyla doğrulanmıştır (Babur&Suğur, 2022: 188). AKP; dış politikada yeni yaklaşımlar geliştirmek, dinamik ve etkili politikalar üretmek ve ideolojik kısıtlamalardan kaçınmak amacıyla stratejik araştırma merkezlerinin önemini kavramıştır. SETA, AKP’nin fikirsal alanda destek alabileceği ve politikalarını şekillendirebileceği bir platform sunmaktadır (Fındıklı, 2015: 43). Nitekim SETA’nın kuruluş amacında da siyasi karar alıcılara sivil toplum perspektifinden katkıda bulunmak ve kamuoyu farkındalığı oluşturmak vardır. Bu yaklaşımla SETA, çeşitli araştırmalar, raporlar ve analizlerle AKP hükümetinin politika yapım sürecine önemli katkılarda bulunmaktadır. SETA’nın çalışmaları, AKP’nin dış politika hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmakla birlikte daha geniş anlamda Türkiye’nin ulusal ve uluslararası politikalarını desteklemektedir.

SETA’nın faaliyetleri, salt siyasi karar alıcılara yönelik değildir. Akademik dünyaya, medyaya ve genel kamuoyuna da hitap etmektedir. Bu çok yönlü yaklaşım, SETA’nın hem bilgi üretiminde hem de bu bilgiyi yaymada önemli bir rol oynamasını sağlamaktadır. Ayrıca SETA’nın çalışmaları, kamuoyunun bilgilendirmesine ve politik süreçlere daha aktif katılım sağlamasına yardımcı olmaktadır (Günel, 2021: 159). Bu bağlamda SETA’nın AKP’nin dış politika stratejilerine ve genel politik vizyonuna sağladığı katkı, iktidarın dinamik ve etkili politika üretme kapasitesini olumlu yönde etkilemektedir. SETA, araştırma ve analizleriyle ülke iktidarının iç ve dış politika hedeflerine ulaşmasına yardımcı olan bir stratejik araştırma merkezi olarak öne çıkmaktadır (Demir, 2019: 53). Stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretiminin yakınlık gösterdikleri iktidarlara, siyasete ve ideolojiye bağlı olması, bu öznelere zamanla öne çıkan talep ve isteklere göre değişkenlik gösterebilir.

SETA’nın, AKP ile olan organik bağı saklanan bir şey değildir. İktidarın politikalarını meşrulaştırma çabası olan SETA’nın bünyesinde faaliyet yürütenlerin süreç içinde iktidar içinde de aktif yer aldığına tanık olunmaktadır. Bunlardan öne çıkan iki isim İbrahim Kalın ve Fahrettin Altun’dur. İbrahim Kalın Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü, Cumhurbaşkanı Özel Danışmanı ve son olarak Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanı oldu. Benzer şekilde Fahrettin Altun da Cumhurbaşkanlığı İletişim Direktörü göreviyle iktidarda içindeki yerini almaktadır. Kalın ve Altun örneklerinde olduğu gibi pek çok SETA üyesi iktidarın farklı kademelerinde görev almaktadır (Günel, 2021: 160). Stratejik araştırma merkezinin bir anlamda iktidarın entelektüel deposu olma işlevi karşılıklı bağlılığı da getirmektedir. Bundan ötürü iktidarın politikaları ve söylemleri stratejik araştırma merkezinin önemseydiği değerlerle örtüşür durumdadır. Stratejik araştırma merkezinin verileri, analizleri, raporları ve çıktısı olan bilgiler iktidar ideolojisi ile paralel olacaktır.

Türkiye’de farklı tarihlerde stratejik araştırma merkezlerinin siyasi ve iktidar erkleri ile kurmuş oldukları ilişki itibarıyla özgün, tarafsız ve bağımsız hareket etmelerini sınırlar niteliktedir. Stratejik araştırma merkezlerinin iktidar ve ağları arasındaki organik bağlar, finansman boyutunu da içine almaktadır. Araştırmaların yürütülmesinde ve devamlılığının sağlanmasında finansman olan kişi, kurum, yapı ve kuruluşların oluşturduğu iktidar ya da iktidar yapılarının elde edilen verilere ve bu verilerin kullanım tasarufuna etkisi su götürmez bir gerçektir. Salas-Polas ve Murray stratejik araştırma merkezlerine dair açıklamasında da benzer bir öngörüü paylaşmaktadır. Bu, merkezlerin politik düşünce dünyasına iktidarın bakış açısıyla yaklaşıyor olduğu anlamına gelmektedir.

Finansman kaynakları, ideolojik yakınlıklar, medya ve kamuoyu üzerindeki etkileri ve hükümetle kurulan yakın ilişkiler, araştırma merkezlerinin tarafsızlıklarını sınırlayan temel faktörlerdir. Bu durum araştırma merkezlerinin ürettikleri bilgi ve analizlerin belli ideolojilerin veya politika yapıcılarının beklentilerine uygun olarak şekillenmesine yol açmaktadır. Bu perpektiften görünen o ki stratejik araştırma merkezleri; nesnel olamaz, çıkar gruplarından, iktidar ve iktidar güçlerinden ayrı hareket edemez (Stone, 2000:156). Dolayısıyla bu merkezler; siyasi, ideolojik ve finansman anlamında iktidar veyahut ağlarının güç ve etki alanından sıyrılmadıkça objektif bilgiler üretmeleri ve söylemler yaymaları mümkün değildir. Stratejik araştırma merkezleri, iktidar ve siyasi yapılarla arasına belli bir mesafe koyamadığı takdirde yaklaşımları partizanca olmakta ve oluşturdukları algı ise bu yapıların arka bahçesi konumunu teşkil edecektir. Tüm bu

vehçeleriyle bakıldığında özellikle ülkemizde stratejik araştırma merkezlerinin geleceği, siyasal ve toplumsal alanın içinde bulunduğu atmosferle doğrudan ilişkilidir. Demokrasi ve özgürlüklerin olduğu siyasal ve toplumsal iklimde stratejik araştırma merkezlerinin değeri, işlevi değişecek ve katkıları artacaktır. Bu koşullarda dahi iktidar ile arasında güçlü bağlar olan ve tarafsızlığını ilan edemeyen stratejik araştırma merkezleri varlığını korusa da rekabet ve muhalefet konumuyla etkin olanların da nispeten yaygın olması beklenir. Böylelikle iktidar dışında ekonomi, siyaset, iç politika gibi pek çok başlıkta kamuoyu yararını gözeten araştırmalar, raporlar ve analizler de kendine yer bulacaktır.

7. Stratejik Araştırma Merkezlerinin Fonksiyonları ve Etkileri

Foucault'nun bilgi-iktidar teorisi çerçesinden bakıldığında, stratejik araştırma merkezleri bilgi ve iktidar arasındaki ilişkilerin şekillendiği yapıların bir parçasıdır. Bu merkezler, bilginin üretimi ve yayılımı üzerinden iktidar mekanizmalarını güçlendirir ve sürdürür. Yayınladıkları içeriklerin, çalışanlarının medyada daha geniş bir şekilde yer bulması kamuoyundaki etkilerini artırmaktadır. Ürettikleri fikirler ve öneriler, farklı alanlarda toplumsal karar alıcıların politikalarını değişen oranlarda etkilemektedir. Ayrıca ülkelerin iç politikalarında karşılaştıkları toplumsal sorunları doğru veya kimi zaman iktidar lehine olacak şekilde ele alıp çözümler üretebilmektedirler (Aydın, 2013: 51).

Stratejik araştırma merkezleri, iktidar yapılarına çözüm önerilerinde bulunma sorumluluğu taşımakla beraber fikir alış verişinde bulunulmasına imkan tanıma, mevcut politik söylemlerle çelişen durumları belirleme, kamu politikalarındaki aksaklıklara işaret etme, politika üretiminde birçok seçenek sunma, siyasal görüş arenasını genişletme gibi sorumluluk alanlarına da sahiptir. Sorumluluk ve etki alanı geniş bir yelpazeye sahip olduğundan hemen çözüm gerektiren politik meseleler, iktidar ve bloklarının başını ağrıtan konularla ilgili kaygıları giderecek fikirler sunabilme mahareti gösterebilmektedirler. Masaya yatırılan konulara ilişkin kısa sürede çok yönlü bakış açıları sunabilmekte ve çözümler üretilmektedirler. Değerlendirmeye alınan ve takip edilen süreçler, yasa yapıcıların lehine olacak şekilde meyda araçlarının da kullanımıyla hedef kitleler etki altına alınmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşım zaman zaman muhalif konumundaki yapıların, kesimlerin en azından bir süreliğine de olsa iktidarla iş birliği yapmasına ve bazı kritik süreçlerin iktidar lehine yürütülmesine etki etmektedir (Eyigün, 2017: 53). Bunun dışında iktidar yapısının ya da yapılarının yürüttükleri politikaları değerlendiren çalışmalar da gündemlerinde yer almaktadır. Güncel bir konu olması itibarıyla 2028'de yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin olası bir erken seçim tarihinin belirlenmesi, politik, ekonomik etkileri ve sonuçları gibi hususların stratejik araştırma merkezlerince araştırılması ve elde edilen verilerle hazırlanan raporların ilgili iktidar yapılarıyla paylaşımı bu duruma örnek teşkil etmektedir. Stratejik araştırma merkezleri; siyaset, toplum, kültür, ekonomi ve düşünce gibi çeşitli alanlarda yaptıkları araştırmaların sonuçlarını paylaşarak kamuoyunun kendi fikirleri doğrultusunda şekillenmesini veya en azından kamuoyunun nasıl oluşacağını tahmin etmeye çalışmaktadır (Babur, 2019:30).

Stratejik araştırma merkezleri, iktidar ve bloklarına güncel, toplumsal, siyasal konu ve sorunlarla ilgili bir yol haritası sunduğu gibi bu kesimlerin ihtiyaç duyduğu entelektüellerin yetiştirilmesi işlevini de yerine getirmektedir. Bu merkezler, bünyesinde yetiştirdiği uzmanların iktidarın ihtiyaç duyduğu birimlerde istihdam ederek doğrudan hizmet etmelerine olanak tanır (Babur, 2019: 77-78). Böylece iktidara bağlı kurum ve kuruluşlara etki etmekle birlikte bu yetişmiş uzmanların sabit bir kadroya sahip olmalarıyla öneri ve düşüncelerini direk sahada uygulamalarına imkan vermektedir. Bu durum aynı zamanda iktidar erkine sunulan bilgilerin doğru yorumlanması, analiz edilmesi, uygulanması, hatanın en aza indirgenmesi anlamına gelmektedir. Olası yanlışlıklara müdahalenin ve çözüm üretiminin de kısa sürede gerçekleşmesi olarak yorumlanabilir (Köktaş, 2015: 76).

Gelecek siyasal aktörlerin piştikleri yerler ve iktidarların entelektüel deposu olma özelliği gösteren bu merkezler, bazen de siyaset dışı kalmış aktörlerin zaman geçirecekleri veya yeniden siyaset sahasına etkili bir dönüşe imkan tanıyan alanlardır. Burada yeni aktörlerin yetişmesinde ve eski aktörlerin dönüşünde seminer, kongre, panel vb. faaliyetlerle bireylerin bir araya getirilmesinin de etkisi olmaktadır (Köktaş, 2015: 72).

Stratejik araştırma merkezlerinin etkileri gün geçtikçe daha çok önemsenmektedir. Bu merkezlerin yazılı basın ve medyada uzmanlarının daha da çok yer almaya başlaması görünürlüklerini artırdığı gibi etki alanını da genişletmektedir. Sunulan veriler ve raporlarla öne sürülen fikirler ve tavsiye niteliğindeki görüşler, toplumun siyasal, ekonomik vb. birçok alanına dair kararların alınmasında etkileyici bir potansiyele sahiptir. Stratejik araştırma merkezleri, buldukları konum itibarıyla politika ve akademi arasında güçlü bir ilişkinin kurulmasına da olanak vermektedir. Bu yönüyle iktidar ya da iktidar ilişkileri bünyesindeki karar alıcılara olumlu dönüşlerin olmasını sağlayan verileri baz almakta, toplumun tüm kesimlerinin güncel konulardan haberdar olmasına ve meselelerin çözümüne gayret etmektedirler (McGann, 2017: 2-5).

Strateji araştırma merkezlerinin etki alanları ve işlevleri gözönüne alındığında iktidarlar için bir nevi danışmanlık görevi üstlendiği söylenebilir. Çünkü ekonomik, toplumsal ve siyasi konu ve gelişmelerde nasıl yol alınması gerektiği noktasında önerileri, bazen de bu önerileri direk uygulayıcısı konumunda, yer yer propaganda üreticisi ve sorumluluğu içinde olmaktadır. Bu haliyle iktidarın üzerine eğildiği konu ve meselelerde iç ve dış kamuoyunda iktidar lehine bir algı oluşturarak yani rızanın imalatı (Herman ve Chomsky, 2012) sağlanmasında rol almaktadır. Bu araştırma merkezlerini, Foucault'un bilgi-iktidar anlayışı çerçevesinde değerlendirdiğimizde bilgi çıktılarının oluşturduğu hakikat ve söylemler finansmanı olan iktidarı destekler niteliktedir. İktidarın hakikat söyleminin yaygınlaşarak bir norm haline almasında ve toplumun geneline sirayet etmesinde etkilidir. Özet ifade ile bilgi üretimi iktidarın yeniden üretimini sağlamaktadır. Strateji araştırma merkezleri için bu sürecin hızla ve yaygın bir etki alanı yakalamasında medya önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Medyanın kullanımıyla gündemde olan süreçlerle ilgili yorumlar, değerlendirmeler, öneriler ve fikirler ivedikle halk ve ilgili iktidarlara buluşmaktadır. Bu vesileyle gündemde olan her ne ise ona dair ihtimal durumların ortaya konulması, çözümlerinin üretilmesi ve bireylerin, toplumun, hedef kitlenin istenilen davranışa sevk edilmesi, bilginin faydacı bir tavır gözeterek üretilmesi ve söylemsel olarak dolaşıma sokularak etki altına alınmak istenen kesimler için bilgi ve iktidar ilişkisinin yeniden organize edilmesidir. İktidarın arzusu olan kamuoyunu etkileme talebi de stratejik araştırma merkezlerinin eliyle medyanın kullanımıyla gerçekleştirilmiş olmaktadır. Stratejik araştırma merkezlerinin medya ile kurduğu ilişkiler vesilesiyle gündemin yoğun ve hızlı olduğu zaman dilimlerinde, bilgi üretimi ve sunumu hızla gerçekleşmektedir. Sosyal ve siyasi olayların analizi, geleceğe yönelik tahminlerin oluşturulması ve toplumun görüşlerinin şekillendirilmesi gibi süreçlerde, bilginin yeni biçimlerde üretilip farklı kanallar aracılığıyla dağıtılması bilgi ve iktidar arasındaki ilişki dinamiğini yeniden üreterek şekillendirmektedir. Küresel çağın niteliklerinden biri olarak bilginin hızla üretilmesi kadar hedef kitleye, tüketicilere veya algı oluşturulacak kitleye en hızlı şekilde, en uygun araçlar ve maliyetle ulaştırılması da önemlidir (Babur, 2019:31-42).

Çok farklı alanlarda çalışmalar yürüten, politikanın oyun kurucularını gelişmelerden haberdar eden, araştırma bulgularını kamuoyu ile paylaşmayı önemseyen ve ortak amaç etrafında toplanan kişilerden oluşan stratejik araştırma merkezleri (Weaver ve McGann, 2000), araştırma sonuçlarını kamuoyuna arz ederek toplumu etkilemeye çalıştığı gibi eğitim seminerleri, konferans ve çeşitli uygulamalarla da bu sonuçların etki alanlarını genişletmektedir (Babur, 2019: 72). Dergi ve gazetelere raporlar sunma, demeçler verme, web sayfası, kitapçıklar hazırlama gibi faaliyetlerin içinde bulunmak da araştırma verilerinin etki potansiyelini artırmaktadır. Ayrıca yapılan araştırmaların verilerinin uzmanlar eşliğinde değerlendirilmesi, belli konularla ilgili kamuoyunun takip edeceği şekilde güncel veriler ışığında tartışılması stratejik araştırma merkezlerinin elindeki bilgilerin baskın ve yaygın etkisini ortaya koymaktadır. Stratejik araştırma merkezleri, tüm bu faaliyetleriyle iktidarın/iktidarların politikalarını meşrulaştırıcı bir işlevi yerine getirmektedir. Böylece bilgi, iktidar ve kamuoyu arasında önemli bir köprü görevi görmektedirler (Köktaş, 2015: 71). İktidarın etkin olmasında, pekişmesinde ve sürdürülebilir olmasında bu merkezlerin ürettiği bilgiler göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir etki potansiyeline sahiptir.

8. Sonuç

Bu çalışmada, stratejik araştırma merkezlerinin (SAM) bilgi ve iktidar ilişkileri çerçevesinde politika yapım süreçlerine ve iktidarın üretimine olan etkilerini incelemiştir. Stratejik araştırma merkezleri, uzmanlaşmış bilgi sunma yetenekleri sayesinde, kamu politikalarının şekillenmesinde ve iktidarın meşruiyet kazanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bilgi, sadece bir güç aracı değil aynı zamanda karar alma süreçlerinin temelini oluşturan bir unsurdur. Bu bağlamda, SAM'lar, bilgi üretimi ve analizi aracılığıyla iktidar ve dinamiklerini de yeniden yapılandırmaktadır. Ancak, stratejik araştırma merkezlerinin iktidar ve odaklarıyla olan ilişkileri, ürettikleri bilginin tarafsızlığı konusundaki tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bilginin, iktidarın meşruiyet kazanmasında önemli bir araç olması nedeniyle bu merkezlerin sunduğu analizlerin belirli siyasi, ekonomik, toplumsal, kültürel eğilim ve perspektiflerden etkilenmesi, tarafsızlık kaygılarını doğurabilmektedir. Bu durum, bilginin yalnızca kamuoyunu aydınlatmakla kalmayıp çeşitli iktidar ve güç dinamiklerini de destekleyici bir misyon taşıyabileceğini göstermektedir. Bu açıdan stratejik araştırma merkezleri, Türkiye'de olduğu gibi politika yapım süreçlerinde birer bilgi kaynağı olmakla birlikte iktidarın üretiminde ve yönlendirilmesinde de vazgeçilmez aktörlerdir. Bu anlayışla hareket eden stratejik araştırma merkezleri, akademik bir tartışma alanı yaratmakla kalmayıp pratik politikaların ve toplumsal dönüşümlerin şekillendirilmesinde de kritik bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımlarıyla stratejik araştırma merkezlerinin sunduğu raporlar, öneriler ve kamuoyu araştırmaları, siyasi otoritelerin karar alma süreçlerinde yönlendirici işlev görmek ve iktidarın sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır. Ancak tarafsızlık ve nesnellik konusundaki belirsizlikler,

bilgiye dayalı yönetişimin etkinliğini gölgeleyebilmektedir. Bu nedenle bu merkezlerin bağımsız ve nesnel bilgi üretimine yönelmesi, demokratik süreçleri güçlendirilmesi açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır. Bilgi akışının daha şeffaf ve kapsayıcı bir şekilde işlemesi, belli iktidar ve iktidar bloklarından ziyade tüm paydaşlar, toplum için fayda sunacak bir sürece adım atılmış olacaktır.

Kaynaklar

- Aras, B., Toktaş, Ş., & Kurt, Ü. (2010). Araştırma merkezlerinin yükselişi: Türkiye’de dış politika ve ulusal güvenlik kültürü. Ankara: SETA Yayınları.
- Aydın, A. (2006). *The Genesis of Think-thank Culture in Turkey: Past, Present And Future?*. Degree of Master. Ankara: Middle East Technical University.
- Aydın, E. (2013). *Kentsel Düşünce Merkezinin Kuruluşu Bir Uygulama Örneği Olarak Esenler Belediyesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Babur, M. M. (2019). *Bilgi, İktidar ve Politika Alanının İnşası: Türkiye’de Düşünce Kuruluşları*. Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Babur, M. M. (2021). Bir temsil alanı olarak. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 1-19.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*. Ayrıntı Yayınları.
- Bedir, U. (2017). *Türkiye’de Muhafazakar Düşünce Kuruluşlarının Kamuoyu Oluşturma Faaliyetleri*. Doktora Tezi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, A. T., & Güngör, F. A. (2009). Think tankler ve dış politika: Türkiye ve ABD örneği. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp.262-280). Ankara: Nobel Yayınları.
- Demir, S. (2019). *The Influence of SETA’S Intellectual Position in Legitimizing the JDP’S Heritage Restoration Project in the Middle East Throughout the 20210s*. Degree of Master. İstanbul: Marmara University Institute of Social Sciences.
- Denham, A., Garnett, M. (1998). *British Think-Tanks and the Climate of Opinion*. London: UCL Press.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*. Ayrıntı Yayınları.
- Efegil, E. (2009). Türkiye’deki düşünce kuruluşları üzerine düşünceler. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 208-215). Ankara: Nobel Yayınları.
- Erdem, G. (2012). Türkiye’de düşünce kuruluşları.
<https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-de-dusunce-kuruluslari/> (Erişim: 26.03.2024).
- Ergun, A. (2009). Üniversitede alan araştırmaları: Karadeniz ve Orta Asya Ülkeleri Araştırma Merkezi örneği. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 215-220). Ankara: Nobel Yayınları.
- Eyigün, C. (2017). *Kamu Diplomasisi Aktörü Olarak Düşünce ve Strateji Kuruluşlarının Medya ile İlişkileri: SETA Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fazla, H. (2022). Stratejik araştırma merkezi nedir, neler yapar?
<https://strasam.org/strateji/ulusal-guvenlik/stratejik-arastirma-merkezi-nedir-neler-yapar-862> (Erişim: 27.03.2024).
- Fındıklı, B. (2015). *The Emergence of Think Thanks and Mediator Intellectuals in Turkey*. The Degree of Master. İstanbul: İstanbul Şehir University.
- Foucault, Michel. (2010). *Cinselliğin Tarihi*. Çev: Hülya Uğur Tanrı Över. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2011). *Bilme İstenci Üzerine Dersler: College de France Dersleri (1970- 1971)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Günel, Ö. (2021). *A Gramscian Perspective On the Role Of Think Thanks in Foreign Policy Making*. PhD Thesis. Ankara: Middle East University Institute of Social Sciences.
- Güvenç, S. (2006). Türkiye’nin dış politikası ve düşünce kuruluşları. In S. C. Mazlum & E. Doğan (Eds.), *Sivil toplum ve dış politika: Yeni sorunlar ve yeni aktörler* (pp. 159-180). Bağlam Yayınları.
- Herman, E. S., & Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*. BGST Yayınları.
- Kanbolat, H. (2009). Türkiye’de düşünce merkezi kültürünün oluşum süreci: Türkiye’de dış politika ve güvenlik alanındaki düşünce merkezleri. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 305-319). Ankara: Nobel Yayınları.

- Köktaş, Ö. F. (2015). *Kamu Politikası Yapım Sürecinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü ve Etkinliği: SETA VAKFI Örneği*. Yüksel Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuloğlu, A. (2009). Türkiye’de stratejik araştırma merkezlerine olan ihtiyaç. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 413-418). Ankara: Nobel Yayınları.
- Külebi, A. (2009). Küreselleşme çağında düşünce kuruluşları. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 419-423). Ankara: Nobel Yayınları.
- McGann, J. G. (2007). *Think Tanks and Policy Advice in the United States, Academics, Advisors and Advocates*. Routledge.
- McGann, J. G. (2017). 2016 The global go to think tanks report. http://repository.upenn.edu/think_tanks/12/ (erişim tarihi: 21.08.2024).
- Münip, B. M., & Suğur, N. (2022). Türkiye’de düşünce kuruluşları: Politik bilginin çeşitliliği, imkânı ve sınırlılıkları. *Mülkiye Dergisi*, 163-201.
- Nurhan, A. (2009). Gelişmekte olan ülkelerde stratejik araştırma kültürü. H. Kanbolat ve H. A. Karasar (Ed.) (2009). *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları içinde* Ankara: Nobel Yayınları.
- Nurhan, A. (2024). Gelişmekte olan ülkelerde stratejik araştırma kültürü. https://aydinnurhan.com/tr_tr/2024/05/28/gelismekte-olan-ulkelerde-stratejik-arastirma-kulturu/ (Erişim: 17.10.2024).
- Rich, Andrew (2004). *Think Tanks, Public Policy and the Politics of Expertise*. Cambridge University Press.
- Stone, D. (2000). Think tank transnationalisation and non-profit analysis, advice and advocacy. *Global Society*. 14(2), 153-172.
- Şehitoğlu, R. (2021). *Kamu Diplomasisinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü: SETA, GM ve SWP Örnekleri* (Doktora Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul)
- Weaver, R. K., & McGann, J. G. (2000). Think tanks and civil societies in a time of change. In R. K. Weaver & J. G. McGann (Eds.), *Think tanks and civil societies catalysts for ideas and action* (pp. 1-36). Routledge Taylor & Francis Group.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 - ✓ Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
 2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
 3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
 4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-

